

3 Harald Blåtand

I det her afsnit skal du mere tilbage til 900-tallet og Vikingetiden. Det er en tid med sværd, skibe og sørøvere.

I Danmark tror man på det her tidspunkt på de nordiske guder. Måske har du hørt om guden Thor, der kan lave lyn og torden med sin hammer? Der bliver lavet om på den her tro, da Harald Blåtand bliver konge i Danmark. Han indfører nemlig kristendommen, som vi kender i dag.

Fordi at det over tusind år siden, så man ikke helt sikker på, hvordan det præcis gik til, men man er ret sikker på, at Harald Blåtand er det, man kalder en stor kanon med meget magt og et ordentligt pralhals. Og det skal vi nok høre meget mere om i det her afsnit.

Harald Blåtands forældre hedder Gorm den Gamle og Thyra, og de er faktisk det første kongelige par, vi kender til i Danmarkshistorien.

Mit navn er Rikke Mia og jeg mødes med Adam, der ved en masse om Harald Blåtand.

Jeg hedder Adam Bak. Jeg er museumsinspektør på det museum, der ligger under Nationalmuseet, der hedder Kongernes Jelling.

Harald Blåtand var søn af Gorm og Thyra. Men han var ikke deres første søn. Det var faktisk slet ikke ham, der skulle have været konge. Det var faktisk hans storebror, som hed Knud. Men på en anden måde, så dør Knud. Og så er det Harald, der skal være konge i stedet for. Er der nogen historie om. Den ene historie den går på, at Harald er simpelthen misundelig på sin storebror og slår ham ihjel, da han møder ham oppe i Limfjorden, inden de skal ned og besøge deres forældre til jul. Det har været sådan lidt af en akavet jul at komme ned til, når Harald kommer og siger: Ja, Knud kommer altså ikke lige. Så det kan være at slår sin storebror ihjel for at blive konge. Knud dør i hvert fald, og så skal Harald være konge.

Dengang i Vikingetiden holder de faktisk jul eller "jól", som de vist kalder det. Og det er godt nok ikke med juletræer og gaver, for de tror ikke på Jesusbarnet endnu. Men de

fejrer årstidernes skiften, at der fremover vil komme mere lys. Måske kender du det der med at være lidt misundelig på din bror eller søster over et eller andet. Måske noget de er gode til eller noget sejt til at få til jul.

Harald Blåtand Han kender i hvert fald det med at være misundelig på sin storebror og måske så meget, at han endda slår ham ihjel for selv at kunne blive konge. Vi ved selvfølgelig ikke, om det lige er det, der er sket, men Knud dør i hvert fald.

Det er stadig i Haralds far Gorn, der er konge, men Harald kommer hjem, så han er klar til at overtage. Dengang i vikingetiden er det meget normalt, at børn vokser op langt væk fra deres forældre. Det lyder altså lidt hårdt. Tænk på, hvis du skulle være væk i mange år fra din mor og far, mens du stadig er et barn og Harald vokser muligvis op i Normandiet i Frankrig. Så da Harald kommer hjem til Danmark igen, så har han set, hvordan man gør i andre lande og har en masse ideer til, hvad man kan lave om i Danmark.

Så da Gorm så dør, og det regner vi med, at han gør omkring 958 eller 959, så er det så Harald, han bliver kongen.

En af de største ting Harald Blåtand laver om, da han bliver konge, det er at gøre danskerne kristne.

Så er der også en rigtig god historie, som handler om en præst, der hedder Porpo eller Poppo. Det betyder bare den populære i virkeligheden.

Men han kommer altså op til Harald, og så siger han: "Harald, du skal være kristen!". Og så siger Harald: "Hvorfor skulle jeg dog det?" Og så siger Poppo: "Jamen, det er fordi, at min gud, Kristus, han er meget, meget mægtigere end alle de andre. Alle de guder, du tror på, de er i virkeligheden slet ikke guder, de er bare dæmoner, de tarvelige og irriterende."

På dette tidspunkt tror jeg både Harald Blåtand og resten af Danmark på de nordiske guder som Odin og Thor. Altså ham her, der kan lave lyn med sin hammer.

Dengang tilbage i Vikingetiden vil man gerne have at andre skal tro på den samme religion som en selv. Måske bare fordi de synes, det er nemmere at være enige, og så er det de kristne, der bestemmer. Og Poppo, han vil altså gerne overbevise ham om, at danskerne skal tro på kristendommen med Kristus, som senere også bliver kaldt for Jesus.

Men det kan også være, at Poppo synes, han befrier danskerne for det, han ser som onde dæmoner, nemlig Thor og Odin. Det er nu ikke sikkert, de er det, men det synes Poppo nok.

Kristus er den eneste rigtige og han er mega sej. Og så siger Harald: "Det tror jeg da ikke på. Thor og Odin de er mega fede og mega seje! Kan du bevise det?" Og så siger Poppo: "Jamen, det kan sådan set godt. Min Gud han beskytter mig. Og så bliver de enige om, at han skal gå i "jernbyrd", som de kalder det. De tager en jernhandske, kaster den ind i ilden og varmer den op, så den bliver helt rødglødende - virkelig varm, og så får Poppo den sat på hånden.

Og alle ville jo totalt meget brænde hånden, hvis de fik den derind, ikke. Det ved alle vikingerne selvfølgelig også godt. Men Poppo tager den på. Og så kan han ikke mærke noget. Og så tager de bagefter, og så viser han sin hånd, den er slet ikke blevet forbrændt og ikke en eneste lille rød plet eller noget som helst, fordi Kristus har beskyttet ham. Og så siger Harald: "Ja, ok! Det er rimelig vildt! Hvis jeg gjorde det, så ville jeg blive brændt, fordi Thor og Odin beskytter ikke min hånd på den måde, som Kristus gør. Kristus må være sejr." Og så bliver han døbt.

Det er altså en af historien om, hvordan Harald Blåtand og Danmark bliver kristne. Om det er helt rigtigt det her med jernhandsken. Det ved de ikke. Men der er også tre andre gode grunde til, at Harald Blåtand skifter til den kristne tro.

For det første er der i Tyskland en mægtig kejser, der hedder Otto, og han vil have at Danmark bliver kristne. I Vikingetiden synes de kristne dårligt om dem, der ikke er kristne, og Otto kan faktisk lide dem så lidt, at han ville slå dem ihjel, hvis de ikke ombestemmer sig og tror på kristendommen.

For det andet, så vil andre lande ikke handle med nogen, der ikke er kristne. Det duer jo heller ikke rigtig, for så har Danmark ikke nogen penge. Og for det tredje, så har kirken et skriftsprog. De kan altså skrive. I vikingetiden så har man det, der hedder runer. Men det er altså ikke noget, man kan skrive lange bøger med. Men det kan man med det sprog, de har i kirken, så det er jo også ret smart.

Hvis Harald bliver kristen, så er det det samme som, at Danmark bliver kristen, og at danskerne bliver kristne.

Nu har gjort danskerne kristne, og det vil han gerne fortælle hele verden. Dengang var der ikke lige Facebook eller Instagram, hvor man kunne skrive det. I stedet skriver han på en kæmpe stor sten, så alle kan se det. Og når Otto, ham her kejseren fra Tyskland, der vil have, at danskerne bliver kristne, sender en person til Danmark for at se, om vi nu også er blevet kristne. Ja, jeg kan Harald vise ham den her sten.

Harald, han er en ordentlig pralhals, og det, han laver, er jo store ting. Ændringerne er jo så store, at vi den dag i dag over tusind år senere stadigvæk lever med de ændringer, han indførte dengang.

Selv om det er over tusinde år siden, så er Danmark jo stadig et kristent land. Så måske er det okay at prale lidt med at have indført. Den her sten, hvor han skriver det på, bliver også kaldt for Danmarks dåbsattest. En dåbsattest er i dag et papir, hvor der blandt andet står, at man er døbt, og personens navn. Og dåben, det er symbolet på, at man er kristen. Stenen bliver også kaldt for Jellingestenen, fordi den står i den jyske by Jelling, hvor man også kan se den i dag. Og så bliver stenen også kaldt for en runesten, fordi det, der står, er skrevet med runer som af Vikingetidens bogstaver.

En årlig pralhals skal have en ordentlig stor sten. Den største af dem alle sammen.

Den vejer jo mere end en bil, men den er på størrelse med en bil. Ikke bare skal det være den største runesten af dem allesammen. Men den skal også have et helt nyt udtryk. Nu skal den have tre sider, fordi at med kristendommen, der kommer, det der, hvis man har været i kirken nogensinde og hørt sin lillebror eller lillesøster blive døbt, så siger præsten: "Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn."

De tre ting hedder Den hellige treenighed, så alting skal være et tretaller, og det har Haralds runesten også. Den har tre sider. Men så laver man jo altså også billeder til netop for, at man skal kunne forstå meningen af stenen uden at kunne læse runerne. På side et er der kun runer, det hedder Tekstsiden, men så på side 2, så laver han faktisk to dyr og blander dem ind i hinanden. Og vi tror, det er Midgårdsormen og så er det en løve, sådan vi kalder det for en Markusløve eller en griff. Altså det er et kristent dyr.

På side 2 på stenen er der altså billeder af to dyr. Et fra den gamle nordiske religion med Thor og Odin. Det dyr man kalder Midgårdsormen, og så er et dyr fra den nye religion kristendommen. Det her dyr er en slags løve.

Så blander helt vildt meget med de gamle nordiske og så den moderne kristne - blander sammen i en stor pærevælling, for ligesom at sige vi ved at gå fra det ene til det andet, og det er mig, der bestemmer det, og vi gør det på mine betingelser.

Og så på den allersidste side laver, der laver han så det her meget, meget kendte billede som hvis man har et dansk pas, så er det bare at slå op på side 1: Der er billedet. Altså det allerførste billede vi ved, der blev lavet i Danmark af Jesus. Det er på Harald Blåtands runesten. Kristus kalder de ham dengang.

Ud over at Harald skriver, at han gør danskerne kristne, så skriver han også, at han har vundet sig hele Danmark.

Inden Harald bliver konge har Danmark været splittet op i forskellige dele, men Harald samler det hele igen til et stort rige.

Og så bygger han borge. De hedder Ringborge. Det er sådan nogen cirkelrunde borge. De er mega seje. Og de ligger ud til noget vand - man kan sejle til dem - men de ligger også tæt på vejene, og Harald Blåtand er ret god til at blære sig, så det kan godt være, at han bygger borgene af flere grunde. For det ene for at beskytte sig mod invasioner. Men det kan også være, det simpelthen bare handler om at vise de lokale: "Se, hvad jeg kan! Jeg er simpelthen så magtfuld, at jeg kan bygge bro, hvor jeg vil, og de ser helt specielle ud, så jeg ved, det er mig, der har lavet dem." Men faktum er, at han bygger, og han bygger rigtig meget over hele.

Harald Blåtand bygger en masse vikingeborge, og det gør han måske for at blære sig, men måske også for at undgå invasioner, som betyder, at der kunne komme nogen fra andre lande som vil erobre Danmark. Og det er altså lidt sværere, når der er en masse borge med vand hele vejen rundt om og store mure.

Landet er på en måde inden Harald Blåtand, og landet er på en helt anden måde efter Harald Blåtand. Det er den gamle elite, alle her gamle høvdinger, som Harald han nu lige pludselig vinder Danmark tilbage fra. De mister jo magten. Så alle de gamle høvdinger de er sure.

Harald har jo, som han skrev på runestenen, vundet sig hele Danmark. Før da Danmark var splittet, var det forskellige høvdinger rundt i landet, der bestemte. "Høvdinger" betyder en slags overhoved, altså den der bestemmer. Men det gør de her høvdinger jo ikke længere, nu hvor Harald er konge.

Så har du jo alle de her soldater eller vikinger. Vi kan se, mens Harald Blåtand han er konge, så får de ikke længere lov til at tage på sommertogt. Det er jo det, de er vant til. Det så det, at de rejser ud med et skib og morer sig lidt med at tage på togt og finde nogle stakler, de kan stjæle noget guld fra og måske tage nogle slaver med hjem. Og når de så kommer hjem: "Se alt det her, jeg har skaffet!". Mens Harald er konge, så er der ikke nogen, der for lov til at tage på togt. Nu får alle de samme slags våben, en økse og et skjold. Nu skal vi være soldater, og vi skal ikke være sørøvere, og det betyder, at de her vikinger de mister frihed. De skal disciplineres og være soldater. Nu skal de lære at gå march og alle mulige andre ting. De måske heller ikke det fedeste for dem i verden.

Så i stedet for at være vikinger, der tager ud og er sørøvere, så skal de være soldater i stedet for og blandt andet marchere. Det betyder at gå i sådan nogen lange lige rækker efter hinanden ligesom soldater. Og det her med at være soldater, det gider de ikke rigtig, så det er de altså lidt sure over. Resten af Danmark, bønderne, dem der arbejder på gårdene, de skal højst sandsynligt enten betale flere penge til kongen i det, der hedder "skat", eller hjælpe med at bygge de her mange vikingeborge.

Alle i landet på nær Harald Blåtand og lige præcis Harald Blåtands venner, de begynder faktisk at blive sådan rimeligt irriterede og sure, fordi alting bliver ændret, og de kan ikke se nogen fordel ved det umiddelbart. Det er kun Harald og hans nære venner, sådan lige i første omgang.

Det vil altså sige, at bønderne skal betale mere og hjælpe med byggeriet. Vikingerne må ikke længere være sørøvere, men skal være soldater og høvdinger, der tidligere bestemte, de bestemmer nu ikke længere.

Der kommer et oprør i 986-987, der har Harald så alligevel været konge i næsten 30 år. Det er godt klaret på det tidspunkt, men der kommer et oprør, og han ser ud som om han flygter ud af landet, og så prøver han at komme tilbage og indtage landet, og så dør han så i et andet slag eller på en anden måde. Og hvordan helt præcis det ved vi så ikke, men rygterne siger jo at muligvis, så var det en fyr, der hed Palnatoke.

Der kommer altså et oprør mod Harald Blåtand, for nogen vil gerne af med Harald som konge og slår ham ihjel. Og hvem er de "nogen", der står bag hans død? Rygterne siger, at det ingen ringere end Svend Tveskæg. Og hvem er så det? Det er Harald Blåtands egen søn, og han får muligvis en fyr, der hedder Palnatoke til at slå Harald ihjel. De sikkert blevet enige om, måske sammen med alle de andre, der også er sure på Harald Blåtand, at nu Harald været konge længe nok. Nu må det være Svends tur. Men alligevel... At slå sin egen far ihjel. Det er altså voldsomt, men måske er det bare noget man gør i den her familie. Der går jo også historier om, Harald slog sin egen storebror ihjel for at blive konge. Men kongefamilie eller ej, jeg er i hvert fald glad for, at jeg på det her tidspunkt ikke er i familie med hverken Harald eller Svend.

Og det igen historie kommer i mange udgaver, men den sjoveste af dem, det er, at Harald på et tidspunkt med alle sine skibe der i 986 stopper lige ind forbi Helgenæs oppe i Djursland, fordi han skal.... Ja, han skal til skide for at sige ligeud, så han hopper af skibet og går ind på land og trækker bukserne ned og sætter sig ned på hug. Og mens han så sidder der, så siger Palnatoke: "Nu har jeg fået nok!" og så skyder han ham lige i rumpen med en pil. Ja, det er tarveligt. I andre historier så den der pil, det bliver sådan en magisk pige, der kommer ind i rumpen på ham og kommer ud af munden på ham. Det er sådan en rimelig vild pil.

Da Harald så bliver slået ihjel, der bliver det så hans søn Svend Tveskæg, der overtager magten. Men da Svend bliver konge, så laver han jo stort set ikke om på noget som helst. Han beholder alle Haralds ændringer.

Harald Blåtand var konge, lavede han om på ret mange ting: Han indførte kristendommen. Han samlede Danmark til ét land, byggede en hel masse vikingeborge, og så var han ret god til at sætte alt i system. Det vil for eksempel sige, at han indførte skriftkultur. Det her med at kunne skrive ting ned. Og Svend Tveskæg, han lavede ikke rigtig om på de her ting, som Harald havde indført. Så måske var det i virkeligheden nogle meget gode ting, som Harald Blåtand havde sat i gang.

Han var jo den konge, der lavede de mest fundamentale, største ændringer i Danmarkshistorien, og nogen vi stadigvæk lever med. Hans sten er i passet. Han er jo på alles telefoner. Der har jo Bluetooth-teknologi, det er jo opkaldt efter Harald Blåtand. Symbolet for det, det er faktisk to runer. Det er en H-rune for Harald og en B-rune for Blåtand, og så har de slået dem sammen. Det hedder en binderune. Men det er det, der er symbolet på telefonen - Bluetooth-teknologien.

Selv om det er over tusind år siden, at Harald Blåtand levede, så var han så vigtig en konge, at han virkelig har sat sit aftryk på eftertiden. Både i vores pas, hvor hans runesten er. Og måske har du også set på telefoner, at der er noget, der hedder Bluetooth. Det er et engelsk ord, og blue betyder blå og tooth betyder tand, og det er altså opkaldt efter Harald Blåtand.

Bluetooth er noget, man slår til på sin smartphone, så man kan dele data - altså forbinde noget. Akkurat som Harald forbandt danskerne. Og forresten lige her til sidst: Hvad er det egentlig med den her blå tand? Harald Blåtand.

Man havde jo ikke tandlæger på samme måde i Vikingetiden, og hvis man har sådan en tand, der går hen, og hvor tandroden dør, så bliver tanden faktisk sådan blåsort. Og det er meget normalt, at vikinger får navne ud fra, hvordan de ser ud. Hvis du har brækket næse, skulle du have Fladtud. Derfor er det også nærliggende at tro, at Harald hed Harald Blåtand, fordi han havde en blå tand. Vi kalder ham jo Harald Blåtand. Jeg er ret sikker på, at der ikke var nogen, der kaldte ham det dengang han var i live. Om man så

havde en blå tand eller ej, så tror jeg ikke, at man var blevet populær hos kongen, hvis man har sagt: "Hej, Harald Blåtand!". Han ville hedde Harald den Gode.

Harolds kone har lavet en runesten, hvor der står, at hun er gift med Harald den Gode. Det var altså det han i virkeligheden ville hedde. Men Harald blev jo også lidt upopulære mod slutningen, så måske synes folk ikke, han var så god, men de havde nok set, at han havde en blå tand. Og så kaldte det ham sikkert det.

Mit navn er Rikke Mia Skovdal, og du lyttede til "Danmarkshistorie for børn" produceret af Talk Town i samarbejde med Nationalmuseet. Vi lyttes ved.